

Boycot de belastingparadijzen

De auteurs sluiten af met een vrij klassiek pleidooi voor herverdeling. Meer gelijkheid is immers broodnodig en uiteindelijk goed voor iedereen in onze samenleving. De auteurs hameren daarom op meer progressieve belastingen, een maximuminkomen en het opvoeren van de strijd tegen de belastingparadijzen. Succesvol doorprikken ze de mythe van de machteloze staat. Volgens deze mantra zou kapitaal in geglobaliseerde tijden te 'vluchtig' zijn. Indien nodig kunnen we 'simpelweg' de geldstromen naar de belastingparadijzen droogleggen. Al deze landen – ook Zwitserland en Luxemburg – zijn immers sterk afhankelijk van buitenlands kapitaal en buitenlandse handel en kunnen – mits de nodige politieke wil voorhanden is – op de knieën worden gedwongen.

Du passé faisons table rase

Dit is morgen leidt ongetwijfeld tot verhitte discussies met vrienden en familie. Voor zowat alle maatschappelijke thema's worden vernieuwende en prikkelende ideeën naar voor geschoven. Dat is echter ook de achilleshiel van het boek. Soms wordt er iets te vlug afgestapt van de 'oude vormen en gedachten'. Al te gemakkelijk wordt er gepleit voor een 'post-welvaartstaat' en daardoor blijf je met vragen achter. Waarom geen sterkere sociale zekerheid in plaats van een basisinkomen? En wanneer en hoe zijn de commons beter dan publiek eigendom? Kortom, zoals Decreus en Callewaert het zelf verwoorden: dit boek is slechts het startpunt van een broodnodig debat en duidelijk geen eindpunt. Wordt ongetwijfeld vervolgd.

Olivier Pintelon

Voor een nieuwe politieke ecologie

Thomas Fatheuer, Lili Fuhr & Barbara Unmüßig, *Kritik der Grünen Ökonomie*. München, Oekom Verlag, 2015. Ondertussen ook vertaald naar het Engels als: *Inside the Green Economy*, Cambridge/München, Heinrich Böll Stiftung / Green Books, 2016.

We zijn weer thuis... Het is fijn als een politiek boek je dat gevoel kan geven. Het boek *Kritik der Grünen Ökonomie* (ook beschikbaar in het Engels als *Inside the Green Economy*) ontwikkelt een fundamentele kritiek op het concept van de 'groene economie', en vooral ook op het discours van dat concept. Het is niet zozeer een boek met technische voorstellen. Het is geen partijprogramma. Het is wel een grondig onderbouwd en tegelijk zoekend en genuanceerd pleidooi voor een herpolitiserings van groene politiek. Om de moderniteit te redden, moeten we niet toegeven aan de verleiding van een ecologische modernisering in de vorm van een doorgedreven efficiëntiedenken van een gedepolitiseerd concept van de groene economie of de groene groei. We moeten integendeel weer aanknopen bij een sterke invulling van het begrip 'politieke ecologie'. Dat is de basisstelling van de drie auteurs in dit boek, dat tot stand kwam dankzij de Duitse groene Heinrich Böll Stiftung.

Interessant om te weten is dat medeauteur Barbara Unmüßig een van de twee directeurs is van de Duitse groene stichting, samen met Ralf Fücks. Fücks toonde zich de voorbije jaren een groot pleitbezorger van een strategie van 'groene groei' en eco-efficiëntie. Het is een van de verdiensten van de stichting dat er veel ruimte wordt gelaten voor deze fundamentele discussies. (Een andere verdienste is het opwekken van veel frustraties bij een lezer als de ondergetekende van dit stuk, omdat je er gewoon niet in kunt slagen de enorme hoop interessante publicaties die ze verzorgen gelezen te krijgen...) Het boek

dat Unmüßig en haar collega's schreef, is bijzonder relevant voor wie met ecologische politiek bezig is, en zeker ook voor de groene partijen. In tegenstelling tot andere kritische publicaties over de groene economie wordt er hier meer van binnenuit of in wisselwerking met de praktijk van de groene politiek gedacht. Het boek is meer een oproep tot mee denken dan een iets te eenvoudige kritiek op alles wat we onder groene economie kunnen verstaan. De auteurs nemen als vertrekpunt het concept groene economie zoals dat werd ontwikkeld in de aanloop van de conferentie Rio+20 in 2012, onder meer door UNEP. Ze ontrafelen de vooronderstellingen van dat concept, in toepassingen als de ecosysteemdiensten of de emissiehandel. Zo komen ze tot hun kritiek op wat ze als een 'geloof' in de groene economie beschouwen. De ecologische uitdaging is immens, en via het groeiend inzicht in de planetaire grenzen weten we steeds beter hoe zwaar we wegen op de planeet. Vanuit dat besef is het belangrijk om een weg te kiezen die uitzicht geeft op effectieve vermindering van de globale voetafdruk. In het denken over de groene economie zien de auteurs een te groot en naïef geloof in technologie en het streven naar eco-efficiëntie. In plaats van de economie aan te passen aan de natuur, probeert men in die benadering de natuur aan te passen aan de economie, onder meer via allerlei marktmechanismen. Die weg zal de vernietiging van de natuur niet tegenhouden. De auteurs willen integendeel uitgaan van een radicaal realisme.

In het boek wordt onder meer een uitgebreide kritiek gegeven op het geloof in 'innovatie'. Innovatie wordt vooral technologisch gezien, niet sociaal. De vooronderstelling is dat innovatie 'neutraal' zou zijn. Je zou eigenlijk moeten spreken over 'innovaties'. Bij wijze van voorbeeld: een windmolen en een kerncentrale zijn allebei vormen van technologie, maar ze zijn onderdeel van een heel verschillende machtsstructuur. De

auteurs willen het debat over innovatie en technologie opnieuw herpolitiseren. Ze vragen dat men steeds kijkt naar de concrete context. Zo is het niet omdat je kiest voor hernieuwbare energie dat je blind moet blijven voor het gebruik van grondstoffen daarvoor of voor de mensen die wonen op plaatsen waar je windmolens gaat zetten. Herpolitiseren betekent ook actief het maatschappelijk debat voeren en steeds kritisch blijven voor je eigen positie. Interessant is ook de kritiek op het koolstofdenken. Het herleiden van de klimaatuitdaging tot enkel de hoeveelheid CO₂ is ook een vorm van depolitisering die kernenergie maakt tot een neutrale, zakelijke oplossing. De ecologische crisis is in de eerste plaats een rechtvaardigheids-crisis en die willen herleiden tot enkel een marktfalen dat kan worden rechtgezet door de juiste economische instrumenten, duwt net die rechtvaardigheidsdimensie uit beeld.

De depolitisering heeft zich ook doorgezet in het middenveld. Ngo's zijn voor een deel opgezogen in een systeem van medebeheer van het gangbaar economisch model. Het zou daarbij alleen nog gaan om dialoog, alsof conflict iets van andere tijden is. De auteurs houden integendeel ook hier een sterk pleidooi voor herpolitisering, voor een middenveld dat opnieuw kritisch wordt, dat ook het conflict zoekt waar dat nodig is en dat er zo mee aan kan bijdragen dat de onderliggende machtsstructuur mee in beeld komt wanneer keuzes gemaakt worden over een duurzaming van de economie. Een vorm van conflict zal nodig zijn, alleen al maar vanuit het besef dat er geen enkele aanwijzing is dat een beleid dat enkel inzet op het geloof in eco-efficiëntie in staat zou zijn te zorgen voor een echte ont koppeling die de economie weer binnen de planetaire grenzen brengt en de draagkracht herstelt. Om de economie echt in een duurzame zin te sturen, moeten we niet zozeer zuiver 'economisch' denken, maar integendeel weer meer politiek. Die stelling wordt

doorheen het boek stap voor stap opgebouwd, en overtuigend bevestigd in het slothoofdstuk. Het begrip ‘politieke ecologie’ verdient een eerherstel.

Kritik der Grünen Ökonomie is een inhoudelijk erg rijk en relevant boek. De auteurs zeggen in de inleiding ervan dat het vooral een uitnodiging tot een debat is. En dat debat is nodig, in een voortdurende vorm. Onder meer wie actief is in de groene politiek heeft er nood aan om permanent intellectueel uitgedaagd te worden. Het mooie aan dit boek is dat het op een coherente wijze fundamentele vragen stelt bij een strategie die te veel verwacht van enkel maar technologie en efficiëntie en mee daardoor de wezenlijke uitdaging van de ecologische crisis, met name dat ze een rechtvaardigheids crisis is, depolitiseert. De auteurs doen dat op een zoekende en genuanceerde manier en leveren zo een meer dan welgekomen bijdrage aan een bijzonder relevant politiek debat. Laten we dus maar blijven spreken over politieke ecologie...

Jan Mertens

Progressieve samenwerking op een duurzaam spoor

Jos Geysels en Herman Lauwers, Valkuilen van de progressieve frontvorming. Antwerpen, Uitgeverij Vrijdag, 2016.

Het is iets als het monster van Loch Ness, het debat over de zogenaamde progressieve frontvorming. Lees: rood en groen moeten een kartel vormen bij de verkiezingen. Om de zoveel tijd wordt ditzelfde vermoeiende debat weer opgerakeld. Vermoeiend, omdat het telkens opnieuw wordt versmald tot die vraag over een kartel. En dat terwijl een toekomstgericht debat over progressieve samenwerking net andere vragen zou moeten stellen. Willen progressieve politici echt manieren zoeken om slim samen te werken en zo mogelijk ervoor te zorgen dat de balans in de politieke machtsverhoudingen in een andere richting kantelt, dan is het karteldebat misschien wel het verkeerde debat. Dat stellen Jos Geysels en Herman Lauwers in hun zeer relevante boekje *Valkuilen van de progressieve frontvorming*.

Jos Geysels en Herman Lauwers zijn min of meer ‘ervaringsdeskundigen’ van het eerdergenoemde monster van Loch Ness. Bij de voorstelling van dit boekje, in Gent, kreeg Jos Geysels van de journaliste die hem ondervroeg al snel te horen dat hij dit debat blijkbaar ‘moe’ is. Het boekje bewijst eigenlijk het tegendeel. Althans als het gaat om de vraag hoe we een progressieve samenwerking kunnen begrijpen die niet zozeer kijkt naar de structuren, maar meer naar de potentiële kiezers. Dat die erg belangrijke discussie, onder meer door een aantal journalisten, telkens weer wordt herleid tot het kartel, dat is Jos Geysels duidelijk wel moe. Maar doorheen het boek voel je hoe Geysels en Lauwers net wel heel erg gedreven zijn in hun pleidooi voor een samenwerking tussen progressieven, vanuit respect voor diversiteit en gericht op de rollen die de verschillende